

Mokslo metams baigiantis, įvairiausių vertinimų skalėse ir lentelėse dėliojami mokyklų, universitetų reitingai, analizuojami moksleivių pasiekimai. Ieškoma sprendimų ką reikia daryti, kad mokykla taptų patrauklia vieta mokytis, kaip pagerinti mokinių pasiekimus, padidinti mokytojo profesijos prestižą ir t. t.

„Tūkstantmečio mokyklų“ iniciatoriai ruošia rizikingą socialinį eksperimentą. Jam dar neprasidėjus įžvelgiamos pasekmės – didelį mokinių skaičių turinčios mokyklos taps elitinėmis, iš mažesnių mokyklų mokytojai pereis į didesnes, tad mokymo lygis kris, o mažos mokyklos regionuose tiesiog bus uždaromos.

Ne vien tik diskusijos ir iečių laužymas padeda rasti išmintingiausius sprendimus. Pasimokyti ir pasinaudoti gera patirtimi galime iš savo kaimynų estų, kurie jau ne vienerius metus stebina savo moksleivių pasiekimais švietimo srityje. Tad kas juos lėmė ir ko galima pasimokyti iš šios šalies?

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) Tarptautinės moksleivių vertinimo programos (PISA) reitingų duomenimis, Estijos moksleiviai užima pirmą vietą Europoje ir penktą vietą pasaulyje po Singapūro, Japonijos ir Kinijos miestų. Kas trejus metus PISA tikrina 15-mečių skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų gebėjimus. Estija yra ne tik tarp geriausių pasaulio šalių PISA vertinamose skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų srityse, ji taip pat teigiamai vertinama už geriausiai skatinamą teisingumą mokyklose, o šalies mokiniai yra vieni laimingiausių.

Švietimo tyrėjų vertinimais, Estijos rezultatai yra labai susiję su šalies istorija. Visa tautinė tapatybė buvo kuriama per švietimą. Jau keletą amžių tvirtai įsišaknijęs visuomenės tikėjimas švietimo nauda. Estijoje klesti įsitikinimas, kad išsilavinusiam žmogui atsiveria daugiau durų. Šeimos lūkesčiai ir mokyklos įvaizdis kuria pozityvią mokymosi atmosferą, nesupriešina mokinio ir mokytojo, deda pamatą stipresniam tarpusavio ryšiui.

Šalyje stipriai investuojama į mokymo skaitmeninimą. Estijoje vaikai nuo septynerių metų mokosi robotikos, o mokytojai naudoja virtualiąją realybę, kad atgaivintų geografijos, chemijos, istorijos ir kalbų žinias. Technologijos yra viena iš šios šalies sėkmės paslapčių. Estija, arba E-Estija, kaip ji mėgsta vadintis, save laiko pradedančiųjų verslininkų šalimi, 99 proc. Vyriausybės paslaugų teikiamos internetu. Yra elektroninės asmens tapatybės kortelės ir balsavimas internetu. Vyriausybė iš anksto investavo į tai, kad visos mokyklos turėtų prieigą prie įrenginių ir gerą interneto ryšį.

Dauguma mokinių naudoja elektroninius tvarkaraščius, o egzaminai palaipsniui perkelti į internetą. Dauguma namų darbų ir mokyklinių testų užduodami skaitmeniniu būdu, todėl mokytojams reikia tam skirti mažiau laiko. Taip pat sukurta nacionalinė internetinė biblioteka su daugiau kaip 20 000 mokomųjų išteklių, vadinama „E-mokyklos krepšeliu“. Šiuo metu visi Estijos mokytojai tobulina savo žinias elektroniniu būdu. Mokėti programuoti privalo ne kiekvienas, tačiau daugiau nei 40 proc. pedagogų yra įgiję informacinių technologijų ekspertų kvalifikaciją.

Didelis dėmesys Estijoje skiriamas ikimokykliniam ugdymui. Vaikai pradeda lankyti mokyklą tik septynerių metų, tačiau pagal įstatymą jie turi teisę gauti vietą darželyje nuo 18 mėnesių. Darželiai yra subsidijuojami, todėl tėvai niekada nemoka daugiau kaip 20 proc. minimalaus darbo užmokesčio. Baigę darželį vaikai gauna pasirengimo mokyklai kortelę, kurioje aprašomi jų įgūdžiai ir raida. Tie, kuriems reikia pagalbos, prieš pradedant formalųjį ugdymą nukreipiami pas reikalingą specialistą. Beveik visi vaikai Estijoje lanko darželį – tai padeda tinkamiau pasiruošti mokyklai, didina vaiko socializaciją, gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti.

Estijoje ypač didelės pastangos dedamos vaikų socialinei, ekonominei ir kultūrinei atskirčiai mažinti. Daug dėmesio skiriama integracijai. Pietūs mokykloje yra nemokami, taip pat nemokamas transportas, vadovėliai ir ekskursijos. Mokyklos turi savo psichologus, specialiuosius pedagogus, kalbos terapijos ir kitos pagalbos specialistus.

Mokymo programoje pereinama nuo „žinių ir supratimo“ prie „įgyvendinimo, analizės, sintezės ir vertinimo“. Didelis dėmesys skiriamas problemų sprendimui, kritiniam mąstymui, vertybėms, pilietiškumui, verslumui ir skaitmeninei kompetencijai.

Baigę mokyklą mokiniai oficialiai vertinami tik pagal tris dalykus: estų kalbos, matematikos ir užsienio kalbos (dauguma renkasi anglų k.), tačiau programa kur kas platesnė – įtraukta muzika, sportas, drama ir dailė. Baigdami pagrindinę mokyklą mokiniai turi atlikti tarpdalykinį kūrybinį projektą, o prieš baigdami vidurinę mokyklą – mokslinių tyrimų projektą.

Visoje švietimo sistemoje vyrauja verslumo dvasia. Mokyklos turi didelę autonomiją, o mokyklų vadovai gali laisvai spręsti, kaip organizuoti mokinių gyvenimą ir formuoti mokymo programą. Reguliarių patikrinimų nėra. Mokyklos vertinamos kas trejus metus, atliekant mokiniams skirtus internetinius testus, o valdžios institucijos įsikiša tik iškilus problemai.

Estijoje keliama aukšti reikalavimai mokytojų išsilavinimui: kiekvienas mokytojas privalo būti įgijęs magistro laipsnį. Vienam mokiniui Estijoje tenka beveik dvigubai daugiau mokytojų nei

Anglijoje. Jie klasėje praleidžia mažiau laiko nei dauguma EBPO mokytojų, o tai reiškia, kad turi daugiau laiko pamokoms pasiruošti ir profesiniam tobulėjimui.

Estijoje iš švietimo srities išbraukta politika. T. y. Estija yra parengusi švietimo strategiją iki 2035 m., kurią remia įvairios partijos. Jų manymu, problema būtų, jei kaskart atėjusi Vyriausybė turėtų savo planą ir norėtų viską pakeisti, nes švietimas yra dalykas, kuriam reikia laiko.

Lietuvoje eksperimentams, ypač su vaikais, neturime nei laiko, nei moralinės teisės. Todėl valdančiuosius siekiame įtikinti sumanymų atsisakyti. Jau šiandien akivaizdi „Tūkstantmečio mokyklų“ kaina – susiaurintas mokyklų tinklas, mažėjantis pasiekimų lygis rajonuose ir regionų sunaikinimas. O gal visgi kaimynų estų patirtis vertingesnė?!

Guoda Burokienė

Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto narė
Seimo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijos seniūno pirmoji pavaduotoja

Informacija pateikta remiantis Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengtu analitiniu darbu.

